

مسکن و محظوظ

شماره

۱۵۶

◆ زمستان

◆ ۹۵

ارزیابی طرح‌های اسکان عشاير با تأکید بر نگرش اسکان‌یافتگان (نمونه موردي: سايت تلخاب - استان ايلام)

يونس آزادی *، سيد اميرحسين گرگاني **، زiyor آزادي ***

1393/09/26

تاریخ دریافت مقاله:

1394/11/21

تاریخ پذیرش مقاله:

چكیده

امروزه عوامل متعددی از جمله فروپاشی ساختار و نظام‌های ایلی، تخریب و کاهش مراعع، عدم برخورداری کودکان و نوجوانان از سیستم آموزشی مناسب، فقدان برخورداری از امکانات بهداشتی و درمانی و ... روند زندگی کوچ‌نشینی را با مشکل مواجه کرده است. لذا برنامه‌ریزان و متخصصان مربوطه به منظور ارتقای کیفیت زندگی عشاير راهبردهایی را ارائه کرده‌اند که یکی از مطلوب‌ترین این راهکارها، طرح اسکان عشاير است. سايت اسکان عشاير تلخاب از توابع بخش مرکزی شهرستان بدره در استان ايلام از جمله سايت‌هایی است که در سال‌های اخیر ایجاد شده‌اند. هدف مقاله حاضر ارزیابی طرح اسکان عشاير تلخاب با تأکید بر نگرش عشاير اسکان‌یافتگان است. اين مقاله جنبه کاربردی گردیده است. هدف مقاله حاضر ارزیابی طرح اسکان عشاير تلخاب با تأکید بر نگرش عشاير اسکان‌یافتگان است. اين مقاله جنبه کاربردی دارد و به روش توصیفی- تحلیلی و با استفاده از جمع‌آوری اطلاعات به روش میدانی از قبیل تکمیل پرسشنامه، مصاحبه و مشاهده و استفاده از آزمون آماری t و نرم‌افزار آماری spss انجام گرفته است. این مقاله با هدف بررسی اثرات کالبدی- فضایی طرح اسکان بر عشاير اسکان‌یافتگان در سايت تلخاب در ابعادی از جمله سکونتگاه (مسکن، معابر و دفع آب‌های سطحی و فاضلاب)، دسترسی به خدمات زیربنایی و روینایی، مشارکت عشاير در اجرای طرح، تأثیر اسکان بر معیشت ساكنان و رضایتمندی عشاير تدوین گردیده است. نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که عشاير اسکان‌یافتگان در مجموع از سايت اسکان رضایت دارند و از جهاتی از جمله وضعیت معابر و کانال کشی روتخت، مشارکت عشاير در اجرای طرح، مکان‌یابی سايت و دسترسی به برخی از خدمات، انتظارات آنها برآورده شده است. اما از جهاتی دیگر از جمله کمبود میزان اعتبارات بانکی، دسترسی به برخی از خدمات (آب، اماكن بهداشتی - درمانی، ورزشی، مذهبی و تجاری) و دسترسی به فرصت‌های شغلی جدید، سايت اسکان نتوانسته است انتظارات عشاير را برآورده کند.

واژگان کلیدی: ارزیابی، سايت اسکان، نگرش عشاير، تلخاب، استان ايلام.

* دکتراي جغرافيا و برنامه ریزی روستايي دانشگاه اصفهان و مدرس دانشگاه. y.azadi@ymail.com

** دکتراي معماری، استادیار گروه معماری، واحد پرديس، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ايران.

*** کارشناس ارشد جغرافيا و برنامه ریزی شهری.

مقدمه

انسان در طول تاریخ تاکنون سه نظام اجتماعی (کوچ نشینی، روستانشینی و شهرنشینی) را با اوضاع و شرایط اقتصادی، فرهنگی و سیاسی گوناگونی تجربه نموده که به سبب توانایی محدود نظام قبلی در رفع نیازها و ارضای خواسته‌های بشر، نظام اجتماعی جدید پا گرفته است. در حال حاضر زندگی عشایری و شیوه کوچ نشینی به عنوان اولین نظام اجتماعی جامعه بشری در تمامی ابعاد اقتصادی و اجتماعی خود با افول مواجه می‌باشد. از سوی دیگر زندگی عشایری به مراتب نسبت به دو نظام روستانشینی و شهرنشینی با دشواری بیشتری همراه می‌باشد که از سوی برنامه‌ریزان و متخصصان مربوطه به منظور ارتقای کیفیت این شیوه از زندگی راهبردهای گوناگونی ارائه گردیده است. از جمله راهبردهایی که در این زمینه ارائه و به مرحله اجرا درآمده‌اند، اسکان عشایر می‌باشد که از آغاز قرن بیستم اقدامات پردازه و گاه خشونت آمیزی از سوی حکومت‌ها جهت اسکان آنان اعمال شده است (شاطری و حجی پور، ۱۳۹۰: ۱۸). اسکان عشایر عبارت است از وضعیتی که عشایر کوچنده از کوچ و جابجایی که یکی از وجوده تمایز جامعه عشایری نسبت به سایر جوامع است، بنا به دلایل مختلف سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و توسعه‌ای دست کشیده و در یک مکان مشخص استقرار پیدا می‌کنند (صیدائی و دهقانی، ۱۳۹۰: ۸۷).

امروزه عوامل متعددی روند زندگی کوچ نشینی در ایران را به چالش کشانده است. فروپاشی ساختار و نظام‌های ایلی در دهه‌های اخیر که خود ناشی از علل اجتماعی و سیاسی متعددی بوده، تخریب و کاهش روزافزون مراتع در سطح کشور چه از لحاظ کمیت و چه از لحاظ کیفیت، عدم برخورداری کودکان و جوانان عشایر از مزایای آموزش و پرورش مناسب به دلیل

ماهیت زندگی متحرک، فقدان برخورداری از امکانات بهداشتی و درمانی، تجاوز جامعه شهرنشین و روستانشین به ایل راهها و مسیرهای کوچ سنتی عشایر و در تنگنا قرار گرفتن آن‌ها به هنگام کوچ، آسیب‌پذیری شیوه زندگی کوچ نشینی در مقابل حوادث و بلایای طبیعی، مقرنون به صرفه نبودن شیوه دامداری به روش سنتی و مبتنی بر کوچ، عدم علاقه جوانان عشایر به ادامه زندگی کوچ نشینی از اهم عواملی است که امروزه جهت رفع کاستی‌های فوق گزینه اسکان را به جامعه عشایری کشور پیشنهاد نموده‌اند و اقدامات و برنامه‌های گستردگی را در نقاط مختلف کشور در راستای اسکان عشایر به اجرا نهاده‌اند (حیاتی، ۱۳۸۵: ۶۹).

لذا با توجه به شرایط خاص زندگی عشایری، همواره بحث اسکان عشایر از زمان پهلوی اول به دلایل سیاسی و امنیتی و در دوران بعد از پیروزی انقلاب اسلامی به دلیل خدمات رسانی و بالابردن سطح زندگی آن‌ها مطرح بوده است. از سال ۱۳۷۱ اسکان عشایر صورتی جدی‌تر به خود گرفته است. به‌طوری که از برنامه دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی (۱۳۷۴-۱۳۷۸) با ورود در برنامه‌های کشور، دارای هدف، سیاست و برنامه‌های اجرایی شده است (مهدوی و همکاران، ۱۳۸۶: ۲). از زمان اجرای برنامه دوم توسعه (۱۳۷۴-۱۳۷۸) تاکنون، اسکان عشایر به صورت مهمترین سیاست سامان‌دهی جامعه عشایری در نظر گرفته شده و حجم عمدۀ اعتبارات عشایری کشور در همین راستا هزینه گردیده است. با توجه به اصول پایداری و توسعه همه جانبه جوامع، برای موفقیت اسکان عشایر باید تمامی ابعاد توسعه اعم از اجتماعی، اقتصادی، محیطی و کالبدی و نهادی مدنظر قرار گیرد و در فرایند اسکان به مشارکت جدی عشایر به مثابه مهمترین ضامن پایداری اسکان توجه شود (مهدوی و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۳۹).

۲. به نظر می‌رسد ساکنان سایت اسکان عشاير تلخاب از وضعیت معابر و شیوه دفع آب‌های سطحی و فاضلاب‌های خانگی رضایت دارند.

۳. به نظر می‌رسد ساکنان سایت اسکان عشاير تلخاب از نحوه دسترسی به خدمات زیربنایی و روینایی در محل زندگی خود رضایت دارند.

۴. به نظر می‌رسد ساکنان سایت اسکان عشاير تلخاب در فرایند طرح اسکان مشارکت مناسبی داشته‌اند.

۵. به نظر می‌رسد که طرح اسکان عشاير تلخاب بر معیشت ساکنان آن تأثیر مثبت داشته است.

۶. به نظر می‌رسد طرح اسکان عشاير تلخاب در ابعادی همچون طرح جابجایی روستا، مکان‌یابی سایت و سازگاری با همسایگان توانسته است رضایت ساکنان سایت را تأمین کند.

پیشینه تحقیق

در زمینه اسکان عشاير مطالعات مختلفی صورت گرفته است که در ادامه به برخی از مهمترین آنها و نتایج به دست آمده اشاره می‌شود:

شاطری و حجی‌پور (1390) در مقاله‌ای تحت عنوان "اثرات اقتصادی- اجتماعی طرح‌های اسکان بر جوامع عشايري (مطالعه موردی شهرک نازدشت سریش در استان خراسان جنوبی)" دریافت‌هاند که بهره‌وری اقتصادی عشاير در قبل از اسکان بالاتر از بعد اسکان بوده است، اما با انجام اسکان، دسترسی به امکانات رفاهی نسبت به قبل از اسکان سیار رشد داشته است (شاطری و حجی‌پور، 1390: 17).

مهردی و همکاران (1388) در مقاله‌ای تحت عنوان "سنجدش نگرش عشاير اسکان‌یافته نسبت به اسکان در استان چهارمحال و بختیاری" دریافت‌هاند در زمینه‌های اجتماعی و اقتصادی، اسکان عشاير چندان موفقیت‌آمیز نبوده و وضعیت عشاير با از دست دادن اشتغال پایدار و

در استان ایلام نیز مثل سایر نقاط کشور طرح اسکان عشاير به شکل اجباری از زمان اجرای طرح رضاخانی تخته قاپو کردن عشاير شروع شده و تاکنون نیز با این تفاوت که اسکان عشاير در حال حاضر با رضایت خود عشاير و به شکل برنامه‌ریزی شده صورت می‌گیرد، ادامه دارد.

طرح اسکان عشاير به شکل برنامه‌ریزی شده در طول چند سال گذشته توسط مدیریت امور عشايري استان ایلام اجرایی شده است (www.roosta.org) از جمله این طرح‌ها می‌توان طرح‌های اسکان عشاير مرزدار دهلران، بلوطستان، تختان سیاخانی و تلخاب را می‌توان برشمرد (www.ashayer-ilam.ir).

هدف از تدوین این مقاله، سنجش نگرش ساکنین سایت اسکان عشاير تلخاب واقع در شهرستان بدره در استان ایلام در خصوص طرح اسکان می‌باشد. این مقاله براساس شاخص‌هایی کلی از جمله مسکن و اعتبارات اختصاصی به عشاير جهت ساخت مسکن، وضعیت کالبدی، دسترسی عشاير به خدمات، میزان مشارکت عشاير در اجرای طرح و ... و براساس نظرسنجی از تعداد 18 سرپرس خانوار ساکن در کانون اسکان که در محل حضور داشته و حاضر به همکاری در انجام این پژوهش شده‌اند، تدوین گردیده است.

سؤال و فرضیات تحقیق

سؤالی که سعی می‌گردد با انجام پژوهش حاضر به آن پاسخ داده شود این است که "ساکنان سایت اسکان عشاير تلخاب در خصوص طرح مذکور چه دیدگاهی دارند؟" برای پاسخ به سوال فوق، فرضیات زیر مورد آزمایش قرار می‌گیرند:

۱. به نظر می‌رسد ساکنان سایت اسکان عشاير تلخاب از وضعیت مسکن خود و اعتبارات اختصاصی ایافته به آنها جهت ساخت مسکن رضایت دارند.

وابستگی به مشاغل ناپایدار بدتر شده است. البته مقایسه وضعیت اقتصادی و اجتماعی خانوارهای اسکان یافته در کانون‌های خودجوش و هدایتی نشان می‌دهد که وضعیت کانون‌های هدایتی از کانون‌های خودجوش بهتر است (مهدوی و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۳۸).

توكلی و ضیاتوانا (۱۳۸۸) در مقاله‌ای تحت عنوان "پیامدهای فضایی اسکان عشاير در استان چهارمحال و بختیاری" دریافته‌اند که با وجود بهبود نسبی در برخورداری از خدمات، بسیاری از انتظارات منطقی سکنه برآورده نشده است. همچنین کاهش شدید دام به عنوان منبع اصلی معیشت موجب کاهش درآمد و افزایش بیکاری شده است که بازتاب آن استمرار کوچندگی، مهاجرت فصلی و گرایش به مهاجرت دائمی است. این محققین توجه به توسعه درونزا و پایدار منطقه و تنوع بخشی به منابع درآمد در قالب ظرفیت‌سازی توان‌های محلی و توانمندسازی عشاير اسکان یافته را به عنوان راهکار برونو رفت معرفی کرده‌اند (توكلی و ضیا توانا، ۱۳۸۸: ۵۳).

حیاتی (۱۳۸۵) در مطالعه‌ای با عنوان "تحلیلی بر پیامدها و راهکارهای برگزیده شده اسکان عشاير در ایران با نگرشی بر تجربه دشت بکان" اجرای این طرح و نتایج حاصل از آن را مورد بررسی قرار داده است. نگارنده در این تحقیق پیشنهادهایی از جمله لزوم توجه به بعد نرم‌افزاری طرح‌های اسکان عشاير، اتخاذ سیاست‌های تشویق و حمایت از کانون‌های اسکان خودجوش، لزوم داشتن بینشی بلندمدت و آینده‌نگر در اجرای طرح‌های توسعه‌ای را ارائه داده است (حیاتی، ۱۳۸۵: ۶۸).

در این پژوهش سعی گردیده است با بهره‌گیری از تجارب قبلی، طرح اسکان عشاير تلخاب به‌طور جامع و همه‌جانبه در ابعاد مختلف محیطی، اقتصادی و اجتماعی مورد ارزیابی قرار گیرد. همچنین در این پژوهش

مشارکت عشاير در فرایند اجرای طرح اسکان مورد ارزیابی قرار گرفته است که تاکنون در ارزیابی طرح‌های اسکان عشاير کمتر به آن‌ها پرداخته شده است. لذا این پژوهش در نوع خود، کاری بدیع و نوآورانه می‌باشد.

مبانی نظری

شناخت دقیق مبانی نظری، رویکردها و راهبردهای توسعه به مثابه پایه مطالعات می‌تواند بر کل فرایند توسعه تأثیرگذار باشد (مهدوی و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۴۱). با توجه به تأکید این پژوهش بر اسکان عشاير و اثرات آن، می‌توان با شناخت مبانی نظری آن، بسیاری از چالش‌ها و مسائل پیش‌رو را به خوبی تحلیل کرد. در تبیین مفهومی اسکان گروه‌های جایجا شونده، بینان‌های نظری متعددی مدنظر قرار گرفته است. در زمینه اسکان عشاير، نظریه‌ها و دیدگاه‌های مختلفی مانند تغییرات اجتماعی، دیدگاه تأمین نیازهای اساسی، دیدگاه زیست محیطی و دیدگاه توسعه پایدار وجود دارد (ریاحی و همکاران، ۱۳۹۲: ۹۷) که هر کدام از این دیدگاه‌ها و نظریه‌ها در مقطعی از زمان در مورد اسکان عشاير مورد استفاده قرار گرفته‌اند. در ادامه به اختصار به آن‌ها اشاره می‌گردد.

دیدگاه تغییرات اجتماعی

در تعریفی ساده، تغییر اجتماعی، تغییر در کمبودهای جامعه به سمت گرایش‌ها و اسلوب‌های ویژه و مخصوص است (Greenwood & Guner, 2008:1). تغییرات اجتماعی که به لحاظ نظری به دو دسته نظریه‌های کلاسیک و معاصر طبقه‌بندی می‌شود، به تعبیر واگو فرایندی است که از جایگزینی کمی و کیفی پدیده‌های اجتماعی، خواه با برنامه و خواه بی‌ برنامه شکل می‌گیرد. در تعریفی دیگر، تغییراتی قابل رؤیت در طول زمان است به گونه‌ای که موقتی و کم دوام نباشد و بر ساخت یا وظایف سازمان اجتماعی جامعه اثر گذارد و جریان آنرا دگرگون سازد (مهدوی و

جوامع را به دو گروه سنتی و مدرن تقسیم می‌نماید. دسته اول از ویژگی‌هایی همچون بی‌سوادی، کمبازده بودن، بسته بودن اجتماع، خانواده‌های گسترشده و ... برخوردار بوده و دسته دوم دارای ویژگی‌هایی کاملاً متضاد آن هستند که جوامع عشايری در گروه اول قرار دارند و با انجام اسکان وارد مرحله گذر از گروه اول به گروه دوم می‌شوند. فرانسیس آبراهام معتقد است فرایند نوسازی، فرایندی پیچیده و چند لایه برای توسعه اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و ... است. همچنین راجرز نوسازی را جریانی می‌داند که طی آن روش زندگی سنتی افراد یک جامعه به سیستمی پیچیده‌تر و از نظر تکنیکی پیشرفته‌تر و مترقی‌تر تحول می‌یابد (شاطری و حجی‌پور، ۱۳۹۰: ۲۰).

دیدگاه زیست محیطی

از دید راهبرد زیست محیطی، بشر جزئی از زیست بوم است و باید به زیست بوم به صورت یک کل نگریست که در آن، بین محیط و موجودات زنده پیوند متقابل وجود دارد. با توجه به محدودیت‌های توانمندی محیط زیست، با افزایش جمعیت، این محیط رو به نابودی می‌گذارد. چنانچه یک زیست بوم به نقطه غیرقابل بازگشت برسد، برنامه‌های بهبود سازی بی‌فایده و غیراقتصادی می‌شود. از این‌رو، باید اقدامات انسان‌ها در عرصه محیط زیست کنترل شود. با توجه به پیوند مستقیم جامعه عشايری با طبیعت، دیدگاه زیست محیطی توجه زیادی به آن دارد. براساس این دیدگاه، چرای دام‌های مازاد بر مراتع از یک سو و نابود سازی بسیاری از درختان و بوته‌ها برای سوخت از سوی دیگر، باعث نابودی محیط زیست شده است و از این‌رو باید عشاير اسکان یابند. در حقیقت این دیدگاه با جامعه عشايری به صورت محدود کننده رفتار می‌کند. از زمان ملی شدن مراتع و جنگل‌ها تاکنون، این دیدگاه زمینه

همکاران، ۱۳۸۸: ۱۴۲). از آنجا که اسکان عشاير زمینه‌ساز تغییرات اساسی در پیوندهای اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و دیگر پیوندها در جامعه خواهد بود، می‌توان دیدگاه‌های تغییرات اجتماعی را از مهمترین شالوده‌های اندیشه‌ای اسکان دانست. آنچه بیش از همه در مورد اسکان عشاير درست به نظر می‌رسد، تغییرات اجتماعی برنامه‌ریزی شده است زیرا در سال‌های اخیر، اسکان عشاير با مداخله کارگزاران دولت و با بهره‌گیری از برنامه‌های ویژه صورت می‌گیرد که این رویکرد با نظریه تغییر اجتماعی برنامه‌ریزی شده پیوندی تنگاتنگ دارد (شاطریان و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۳۵). اطباق زمانی این نظریه با اقدامات انجام شده در جامعه عشاير از دوره رضاخان تا برنامه چهارم توسعه در دوران پس از انقلاب که برای اسکان عشاير اهداف برنامه‌ای خاص در نظر گرفته شد، مصدق پیدا می‌کند (مهدوی و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۴۲).

دیدگاه تأمین نیازهای اساسی

در راهبرد تأمین نیازهای اساسی تلاش می‌شود که افراد فقیر به حداقل نیازهای خود دسترسی پیدا کنند و یا دست کم شرایطی فراهم شود که به موجب آن فرد فقیر تلقی نشود. این راهبرد بر بهبود زندگی روستایی چندان تأثیر نگذاشته و بیشتر به جلوه‌های فقر پرداخته و هر چند در مواردی توفيقاتی داشته است، اما چیزی نگذشت که برداشت‌های شک برانگیز زیادی در مورد آن مطرح شد. این دیدگاه به ویژه در سال‌های اول انقلاب اسلامی مورد توجه بوده و بسیاری از خدمات رسانی‌ها به جامعه روستایی و عشايری براساس همین دیدگاه صورت گرفته است (شاطریان و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۳۶).

دیدگاه نوسازی

زیربنا و قالب فکری بسیاری از نظریه‌پردازان توسعه، اندیشه نوسازی می‌باشد. نوسازی فرایندی است که

ساز بسیاری از کارهای انجام شده در زمینه اسکان عشاير بوده است (مهدوی و همکاران، ۱۳۸۶).

دیدگاه توسعه پایدار

راهبردی که در دهه‌های اخیر در بسیاری از جوامع بدان توجه شده و جایگزین راهردهای دیگر توسعه شده است، راهبرد توسعه پایدار است. مفهوم توسعه پایدار از دهه ۱۹۸۰ به دنبال نقد نظریه‌های متعارف نوسازی به وجود آمد و عواملی همچون شناخت محیطی و تعامل میان اقتصاد، دانش، سبک معيشت و ... از مهمترین دلایل پیدایش این راهبرد به شمار می‌رود (Pugliese, 2001: 113). راهبرد توسعه پایدار تمامی ابعاد توسعه از جمله ابعاد اقتصادی، اجتماعی و محیطی را توأمان و به شکل سیستماتیک مورد توجه قرار می‌دهد.

اسکان عشاير که در سال‌های اخیر به منظور ارتقای سطح زندگی اجتماعی و اقتصادی این جامعه و حفظ محیط زیست صورت می‌گیرد، در راستای توسعه پایدار صورت گرفته است (مهدوی و همکاران، ۱۴۵: ۱۳۸۸). در اسکان عشاير با رویکرد توسعه پایدار، تمامی ابعاد و جوانب زندگی عشاير اسکان یافته از جمله مسکن، محیط کالبدی مکان استقرار آنها، معيشت عشاير و موضوعات اجتماعی و فرهنگی آنها در سکونتگاه جدید مدنظر قرار می‌گیرد و همچنین توجه به مشارکت خود عشاير در فرایند اسکان نیز از دیگر موضوعات مورد نظر در اسکان با رویکرد توسعه پایدار است. بنابراین با توجه به مطالب فوق می‌توان گفت که برتری این دیدگاه بر سایر دیدگاهها و نظریات مرتبط با اسکان عشاير، جامع نگری و توجه به همه ابعاد و جوانب زندگی عشاير اسکان یافته می‌باشد. و اجرای طرح‌های اسکان عشاير با استفاده از این دیدگاه، با موفقیت بیشتری همراه خواهد بود.

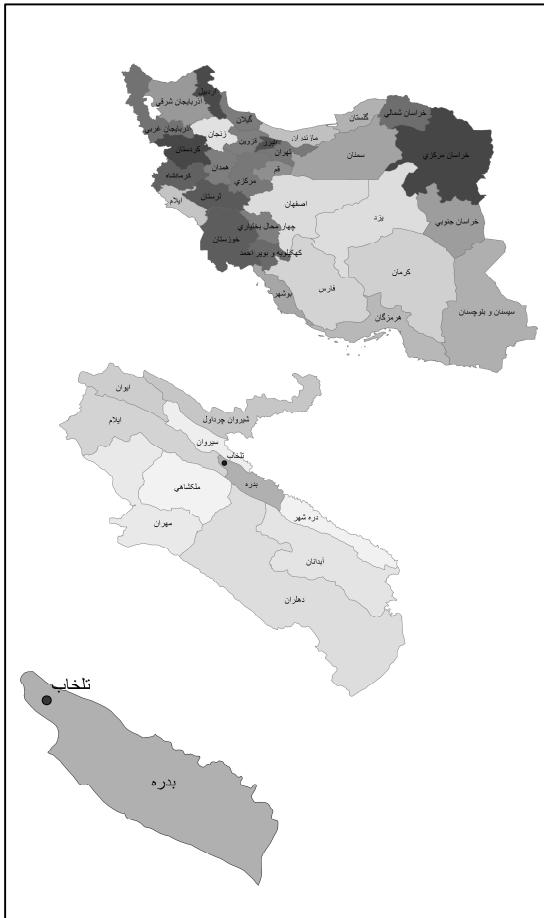
این مقاله با استفاده از دیدگاه توسعه پایدار، سایت اسکان عشاير تلخاب را به طور جامع در ابعاد مختلف محیطی (وضعیت مسکن و معابر سایت)، اقتصادی (تأثیر اسکان بر معيشت عشاير) و اجتماعی (دسترسی عشاير به خدمات رفاهی، مشارکت و رضایتمندی عشاير) مورد ارزیابی قرار می‌دهد.

روش تحقیق

این تحقیق که از نوع کاربردی است با استفاده از روش‌های توصیفی - تحلیلی تدوین می‌گردد. اطلاعات مورد نیاز این تحقیق با استفاده از روش‌های اسنادی جهت بررسی مبانی نظری و پیشینه تحقیق و روش‌های میدانی شامل پرسشنامه، مصاحبه و مشاهده گردآوری می‌شوند. ابزار اصلی گردآوری اطلاعات این پژوهش، پرسشنامه‌ای است که محققین آن را با توجه به اهداف پژوهش تهیه کرده‌اند. این پرسشنامه شامل سؤالات بسته با پاسخ‌هایی در طی لیکرت پنج مقیاسی است که روایی آن توسط تعدادی از محققین و اساتید دانشگاه و پایابی آن با استفاده از ضربی آلفای کرونباخ به میزان ۰/۸۱ تأیید شده است. واحد تحلیل این پژوهش، سرپرستان خانوارها و جامعه آماری آن ۱۸ سرپرست خانوارهای ساکن در سایت اسکان می‌باشد که در محل حضور داشته و حاضر با همکاری در اجرای این طرح بوده‌اند. در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل داده‌ها و آزمون فرضیات از آزمون t تک نمونه‌ای در نرم‌افزار spss استفاده می‌گردد.

شناخت اجمالی سایت اسکان عشاير تلخاب

سایت اسکان عشاير تلخاب از توابع دهستان دوستان بخش مرکزی شهرستان بدله در استان ایلام می‌باشد (تصویر شماره ۱) طبق بررسی‌های صورت گرفته عشاير اسکان یافته در این سایت که در گذشته بین محدوده سایت فعلی به عنوان منطقه ییلاقی و مناطق گرمسیری

ت ۱. موقعیت سایت اسکان تلخاب در نقشه شهرستان بدره و استان ایلام.

سایت اسکان عشایر تلخاب در حال حاضر دارای برق، تلفن، دبستان پنج کلاسه، جدولکشی و شنریزی معابر می‌باشد و در دو طرف جاده آسفالته قرار گرفته است. این سایت همچنین دارای شبکه لوله کشی آب شرب می‌باشد که آب سایت از چشمه‌ای که در قسمت شمالی سایت واقع شده، تأمین شده است اما متأسفانه به علت خشک شدن چشمه در اثر خشکسالی‌های اخیر، در حال حاضر آبرسانی به سایت توسط امور عشایری از طریق تانکر سیار صورت می‌گیرد. عشایر این سایت

شهرستان مهران به عنوان منطقه قشلاقی به شکل پاندولی در رفت و آمد بوده و در سال‌های گذشته با دست کشیدن از رفت و آمد بین مناطق ییلاقی و قشلاقی، در حوالی سایت فعلی در کپر و سیاه چادر به زندگی خود ادامه داده‌اند، به علت خستگی از معیشت عشايری و به امید دستیابی به شرایط زندگی بهتر، خواستار اسکان دائم به شکل هدایت شده در مکان فعلی سایت شده‌اند که در محدوده مالکیت عرفی عشاير بوده است. سایت اسکان تلخاب از نظر موقعیت ریاضی در ۳۳ درجه و ۲۶ دقیقه و ۳۳ ثانیه عرض شمالی و ۴۶ درجه و ۴۷ دقیقه و ۲۳ ثانیه طول شرقی واقع شده و از نظر موقعیت نسبی از شمال به روستای چنان جافری، از جنوب به جاده اصلی ایلام به شهرستان بدره، از شرق به روستاهای موسی و خوشقدام و از غرب به روستای چنان رباشی از توابع شهرستان ایلام محدود می‌گردد. سایت اسکان عشاير تلخاب طبق سرشماری سال ۱۳۹۰ ۱۹ دارای ۹۱ نفر جمعیت می‌باشد (سایت معاونت برنامه‌ریزی استانداری ایلام). مساحت کل سایت اسکان تلخاب که مطالعات آن از سال ۱۳۸۲ آغاز گردیده و عشاير در سال ۱۳۸۶ در آن اسکان پیدا کرده‌اند، ۵ هکتار می‌باشد که برای اسکان ۷۰ خانوار عشايری در افق ده ساله به منظور واگذاری زمین به خانوارهای موجود و افرادی که در آینده تشکیل خانواده می‌دهند، مکان‌یابی و طراحی شده است. از نکات حائز اهمیت در خصوص این سایت مکان‌یابی و تقسیم قطعات سایت با مشورت خود عشاير می‌باشد. در این سایت به نسبت دام عشاير بین ۴۰۰ تا ۸۰۰ متر به عشاير زمین واگذار شده است. برای ساخت و ساز نیز عشاير از تسهیلات بانکی ساخت مسکن و اصطبل با سود ۴ درصد و دوره بازپرداخت ۱۲ ساله استفاده نموده‌اند (مدیریت امور عشايری استان ایلام و بررسی‌های میدانی نگارنده).

همچنین جهت امورات بهداشتی و درمانی به روستای پاکل گراب از توابع شهرستان ایلام و یا شهر بدره مراجعه می نمایند.

طبق بررسی های صورت گرفته عشایر اسکان یافته در این سایت، براساس مالکیت عرفی آنها بر مراتع بین ۲-۶ هکتار زمین دیم و بین ۵۰-۱۵۰ رأس دام دارند. دامپروری نیمه صنعتی نیز از جمله فرصت های جدید شغلی برای عشایر اسکان یافته در این سایت می باشد.

یافته های تحقیق و آزمون فرضیات یافته های جمعیت شناختی

یافته های توصیفی این پژوهش نشان می دهد که ۸۸/۹ درصد سرپرستان خانوارها مرد و ۱۱/۱ درصد زن هستند. از نظر سنی ۱۶/۷ درصد سرپرستان دارای سن پایین تر از ۴۰ سال، ۵۰ درصد دارای سن ۶۰-۴۰ سال و ۳۳/۳ درصد دارای سن بالاتر از ۶۰ سال هستند. از نظر سواد ۸۳/۳ درصد سرپرستان خانوارها بسی سواد و ۱۶/۷ درصد دارای سواد هستند که از نظر مدرک تحصیلی تمامی آنها زیر دیپلم می باشند. همچنین از نظر شغلی نیز ۵/۶ درصد عشایر صرفاً به کشاورزی، ۱۱/۱ درصد صرفاً به دامداری، ۷۷/۸ درصد به کشاورزی و دامداری به صورت توأمان و ۵/۵ درصد بقیه نیز به مشاغل آزاد اشتغال دارند.

یافته های تحلیلی بررسی وضعیت مسکن و اعتبارات اختصاص یافته به این بخش و آزمون فرضیه اول

در زمینه مسکن عشایر اسکان یافته، شاخص هایی به شرح جدول شماره ۲ مورد مطالعه قرار گرفته است. براساس مطالعات صورت گرفته، عشایر در زمینه مناسب بودن مساحت زمین های واگذاری جهت ساخت و ساز مناسب با نیاز آنها نظرات متفاوتی داشته اند. به شکلی که ۳۳/۳ درصد آنها گزینه کم، ۲۷/۸ درصد گزینه متوسط و ۳۸/۹ درصد بقیه نیز گزینه زیاد را انتخاب کرده اند. همچنین در زمینه رعایت سرانه مساحت واحد مسکونی، بیشتر پاسخگویان گزینه های متوسط و زیاد را انتخاب نموده اند.

براساس بررسی های صورت گرفته، عشایر اسکان یافته از نحوه و فرایند پرداخت اعتبارات مسکن و میزان آن رضایت چندانی نداشته اند، اما از میزان سود تسهیلات و نحوه بازپرداخت آن و همچنین عملکرد ناظر ساختمانی اعلام رضایت بالایی نموده اند.

نتایج مطالعات این بخش از تحقیق با استفاده از آماره χ^2 ، دیدگاه عشایر اسکان یافته را در خصوص شاخص های بخش مسکن و اعتبارات تخصیص یافته جهت ساخت مسکن، بیش از حد متوسط ارزیابی نموده است (جدول شماره ۳). بنابراین فرضیه اول این پژوهش تأیید می گردد.

مشاغل آزاد	کشاورزی و دامداری	دامداری	کشاورزی	وضعیت شغلی سرپرست خانوارها به درصد		وضعیت سرپرست خانوارها از نظر سواد به درصد	نسبت سنی سرپرست خانوارها به درصد			نسبت جنسی سرپرست خانوارها به درصد	سایت
				باسواد	بسی سواد		+60	40-60	-40	زن	مرد
۵/۵	۷۷/۸	۱۱/۱	۵/۶	۱۶/۷	۸۳/۳	۳۳/۳	۵۰	۱۶/۷	۱۱/۱	۸۸/۹	تلخاب

ج ۱. مشخصات جمعیت شناختی سایت تلخاب . محاسبات نگارنده.

نگرش عشاير اسكنان یافته					
شاخص‌ها					
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	تناسب زمین‌های واگذاری جهت ساخت و ساز با نیاز عشاير
0	38/9	27/8	33/3	0	رعايت سرانه استاندارد در واحد مسکونی با تعداد افراد خانوارهای عشايري
0	38/9	44/4	11/1	5/6	میزان رضایت از نجوه و فرایند پرداخت اعتبارات مسکن (از زمان تشکیل پرونده تا پرداخت وام)
0	11/2	33/3	44/4	11/1	میزان رضایت از عملکرد ناظر ساختمنی در امر نظارت بر ساخت و ساز
5/6	66/6	22/2	5/6	0	میزان رضایت از طبقه اعتبارات بانکی با هزینه ساخت واحد مسکونی
0	5/6	27/8	61	5/6	میزان مناسب بودن سود اعتبارات بانکی
0	72/2	22/2	5/6	0	تناسب نحوه قسطبندی و بازپرداخت تسهیلات با توانایی مالی عشاير
5/6	49/9	38/9	5/6	0	تناسب نحوه قسطبندی و بازپرداخت تسهیلات با توانایی مالی عشاير

ج ۲. سنجش نگرش ساکنان سایت اسکان عشاير تلخاب درخصوص شاخص‌های مسکن و اعتبارات. منبع: مطالعات میدانی.

Test value (حد متوسط)	سطح معناداري	ميانگين	T آماره	مؤلفه
21	0/251	21/94	1/189	مسکن و اعتبارات

ج ۳. ارزیابی دیدگاه ساکنان سایت اسکان تلخاب درخصوص شاخص‌های بخش مسکن و اعتبارات تخصیصی به این بخش.

مناسب دانسته اند. پاسخ عشاير در این خصوص نشان‌دهنده عملکرد مناسب بنیاد مسکن انقلاب اسلامی در این خصوص است.
نتایج مطالعات این بخش از تحقیق با استفاده از آماره χ^2 دیدگاه عشاير اسکان یافته در خصوص وضعیت کالبدی سایت اسکان تلخاب را بالاتر از حد متوسط ارزیابی نموده است (جدول شماره ۵) لذا فرضیه دوم این پژوهش تأیید می‌گردد.

بررسی وضعیت شبکه معابر، دفع آب‌های سطحی و فاضلاب و آزمون فرضیه دوم در زمینه شبکه معابر و دفع آب‌های سطحی و فاضلاب، نگرش عشاير اسکان یافته به شرح جدول شماره ۴ مورد بررسی قرار گرفت.
بررسی‌های لازم در این بخش نشان می‌دهد که عشاير اسکان یافته وضعیت معابر اصلی و فرعی سایت، نحوه دفع آب‌های سطحی و فاضلاب‌های خانگی را

نگرش عشاير اسكنان یافته					
شاخص					
خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	مناسب بودن وضعیت معابر اصلی روستا
38/9	50	5/7	5/6	0	مناسب بودن وضعیت معابر فرعی روستا
44/4	44/4	5/6	0	5/6	مناسب بودن وضعیت دفع آب‌های سطحی و کanal کشی روستا
33/3	50	16/7	0	0	مناسب بودن نحوه دفع فاضلاب‌های خانگی
27/8	61/1	11/1	0	0	مناسب بودن نحوه دفع فاضلاب‌های خانگی

ج ۴. سنجش نگرش ساکنان سایت اسکان عشاير تلخاب درخصوص شبکه معابر و دفع آب‌های سطحی و فاضلاب.
منبع: مطالعات میدانی.

Test value (حد متوسط)	سطح معناداري	ميانگين	T آماره	مؤلفه
12	0/000	16/778	7/413	مسکن و اعتبارات

ج ۵. ارزیابی دیدگاه ساکنان سایت اسکان عشاير تلخاب درخصوص وضعیت کالبدی سایت.

سهولت دسترسی عشایر اسکان یافته به خدمات زیر بنایی و روینایی و آزمون فرضیه سوم

براساس اطلاعات موجود در جدول شماره ۶، عشایر اسکان یافته تلخاب، از نحوه برقرارسانی به سایت و دسترسی آنها به جاده ارتباطی اصلی اعلام رضایت نموده‌اند، اما از وضعیت سایت از نظر آب شرب و دسترسی به امکانات بهداشتی درمانی، خدمات ارتباطی، فضاهای مذهبی و ورزشی و اماکن تجاری اعلام رضایت ننموده‌اند. در زمینه دسترسی به اماکن آموزشی نیز می‌توان گفت با توجه به اینکه حدود ۶۰ درصد پاسخگویان گزینه‌های کم و متوسط را انتخاب کرده‌اند، از این حیث نیز رضایت نداشته‌اند. لازم به ذکر است بیشتر پاسخگویان، عدم دسترسی مناسب دانش آموزان به فضاهای آموزشی در مقاطع راهنمایی و بالاتر را دلیل عدم رضایت خود اعلام نموده‌اند.

اما در مجموع نتایج مطالعات این بخش از تحقیق با استفاده از آماره t ، دیدگاه ساکنان سایت را در خصوص وضعیت دسترسی به خدمات زیربنایی و روینایی

پایین تر از حد متوسط ارزیابی نموده است. (جدول شماره ۷) لذا فرضیه سوم این پژوهش رد می‌گردد.
بررسی میزان مشارکت عشایر اسکان یافته در اجرای طرح اسکان و آزمون فرضیه چهارم
مشارکت بهره‌برداران در پروژه‌های توسعه و عمرانی نقش حائز اهمیتی در موفقیت پروژه‌ها دارد. زیرا مشارکت منجر به همکاری آنان در اجرای پروژه‌ها می‌گردد و پروژه سریع تر و با کارآمدی بهتری انجام می‌گیرد. لذا در این پژوهش به بررسی وضعیت مشارکت عشایر در طرح اسکان تلخاب می‌پردازیم. به استناد مطالعات صورت گرفته و نتایج جدول شماره ۸، عشایر اسکان یافته سایت تلخاب، مشارکت بالایی در فرایند اسکان داشته‌اند. همچنین نتایج مطالعات این بخش از تحقیق با استفاده از آماره t ، دیدگاه عشایر اسکان یافته تلخاب را در خصوص میزان مشارکت آنان در فرایند اجرای طرح اسکان، بالاتر از حد متوسط ارزیابی نموده است. (جدول شماره ۹) بنابراین فرضیه چهارم این پژوهش تأیید می‌گردد.

اماكن تجاری	اماكن آموزشی	اماكن مذهبی	اماكن ورزشي	بهداشت و درمان	جاده اصلی	تلفن	برق	آب	
61/1	0	100	100	5/6	0	0	0	38/9	خیلی کم
33/3	44/4	0	0	61/1	0	55/6	0	38/9	کم
5/6	16/7	0	0	33/3	11/1	22/2	0	16/6	متوسط
0	33/3	0	0	0	83/3	22/2	61/1	5/6	زیاد
0	5/6	0	0	0	5/6	0	38/9	0	خیلی زیاد

ج ۶. ارزیابی دیدگاه ساکنان سایت اسکان عشایر تلخاب در خصوص وضعیت کالبدی سایت. منبع: مطالعات میدانی.

Test value (حد متوسط)	سطح معناداری	میانگین	آماره T	مؤلفه
27	0/000	21/61	-6/185	مسکن و اعتبارات

ج 7. ارزیابی دیدگاه ساکنان سایت اسکان عشایر تلخاب در خصوص دسترسی به خدمات در سایت.

خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	نگرش عشاير اسکان یافته	شانص
11/1	61	16/7	5/6	5/6	میزان مشارکت عشاير در مکان یابی سایت اسکان	
5/6	38/9	38/9	16/6	0	میزان مشارکت عشاير در تعیین میزان زمین واگذاری به عشاير	
11/1	61/1	16/7	11/1	0	میزان مشارکت عشاير در زمینه نحوه تقسیم قطعات زمین	
0	55/5	27/8	16/7	0	توجه به نظر اهالی در اولویت بندی فعالیت های عمرانی سایت	

ج ۸. سنجش میزان مشارکت عشاير در طرح اسکان تلخاب. منبع: مطالعات میداني.

Test value (حد متوسط)	سطح معناداري	ميانگين	آماره T	مؤلفه
12	0/004	14/11	3/346	مسکن و اعتبارات

ج ۹. ارزیابی دیدگاه ساکنان سایت اسکان عشاير تلخاب درخصوص میزان مشارکت عشاير در اجرای طرح اسکان.

نتایج مطالعات این بخش از تحقیق با استفاده از آماره χ^2 ، دیدگاه عشاير اسکان یافته در خصوص تأثیر اجرای طرح اسکان بر معیشت آنان را اندکی پایین تر از حد متوسط ارزیابی نموده است (جدول شماره ۱۱). لذا با وجود تأثیرگذاری اجرای طرح بر بهبود تولیدات کشاورزی و دامی، بهدلیل عدم ایجاد فرصت های شغلی جدید برای عشاير و تأثیرگذاری این شانص بر این مبحث، فرضیه پنجم این پژوهش رد می گردد.

بررسی تأثیر اسکان عشاير بر معیشت عشاير اسکان یافته و آزمون فرضیه پنجم در رابطه با سنجش میزان تأثیر اسکان عشاير بر معیشت عشاير اسکان یافته سه شانص مورد بررسی قرار گرفته است (جدول شماره ۱۰). نتایج مطالعات نشان دهنده تأثیر مثبت اسکان بر کشاورزی و دامداری اسکان یافتنگان می باشد. اما اسکان نتوانسته است به میزان قابل توجه فرصت های شغلی جدید را برای آنان فراهم نماید.

خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	نگرش عشاير اسکان یافته	شانص
0	50	33/3	16/7	0	میزان تأثیر اسکان عشاير بر ترویج تولید محصولات کشاورزی	
11/1	38/9	38/9	11/1	0	میزان تأثیر مثبت اسکان عشاير بر بهبود تولیدات دامی	
0	5/6	27/8	38/9	27/8	میزان فرصت های شغلی ایجاد شده برای عشاير پس از اسکان	

ج ۱۰. سنجش دیدگاه عشاير اسکان یافته در خصوص تأثیر طرح اسکان بر معیشت آنان. منبع: مطالعات میداني.

Test value (حد متوسط)	سطح معناداري	ميانگين	آماره T	مؤلفه
9	0/904	8/94	-1/22	مسکن و اعتبارات

ج ۱۱. ارزیابی دیدگاه ساکنان سایت اسکان عشاير تلخاب درخصوص تأثیر طرح اسکان بر معیشت آنان.

بررسی شاخص‌های مربوط به رضایتمندی عشایر و آزمون فرضیه ششم

در رابطه با سنجش میزان رضایتمندی عشایر در سایت اسکان ۵ شاخص به شرح جدول شماره ۱۲ دیدگاه عشایر اسکان یافته را مورد سنجش قرار داده است. نتایج بررسی‌ها نشان می‌دهد که اسکان عشایر در سایت تلخاب باعث بالا رفتن انگیزه ماندگاری در سایت شده است و بنابراین می‌توان گفت که اجرای طرح اسکان توانسته است جلوی مهاجرت عشایر به

شناخت	نگرش عشایر اسکان یافته					
	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	
میزان افزایش انگیزه ماندگاری پس از سکونت در سایت اسکان	11/1	66/7	22/2	0	0	
میزان رضایتمندی از طرح اسکان عشایر	16/7	66/7	16/7	0	0	
میزان رضایتمندی و سازگاری با همسایگان در سایت اسکان	55/6	44/4	0	0	0	
میزان احساس آسایش و راحتی عشایر در سایت اسکان	44/4	50	5/6	0	0	
میزان رضایتمندی از مکان انتخاب شده برای سایت اسکان	11/1	72/2	16/7	0	0	

ج ۱۲. سنجش میزان رضایتمندی ساکنان سایت اسکان عشایر تلخاب. منبع: مطالعات میدانی.

مُؤلفه	T آماره	میانگین سطح معناداری	(حد متوسط) Test value
مسکن و اعتبارات	11/985	20/7778	15

ج ۱۳. ارزیابی دیدگاه ساکنان سایت اسکان عشایر تلخاب درخصوص میزان رضایتمندی آن‌ها از سایت اسکان.

به عمل آورند، حداکثر رضایتمندی را برای آن‌ها برآورده نمایند.

همانطورکه در بالا اشاره گردید این پژوهش با هدف سنجش نگرش ساکنان سایت اسکان عشایر تلخاب از توابع شهرستان بدره در استان ایلام درخصوص اسکان آن‌ها با تأکید بر شاخص‌های فوق الذکر تدوین گردیده است.

نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که طرح اسکان

نتیجه

در طرح‌های اسکان عشایر مسائل زیادی از جمله مسکن، وضعیت کالبدی سایت، دسترسی عشایر به خدمات مختلف و معیشت آنان باید با حساسیت فراوان مورد توجه قرار گیرد. در ضمن در اجرای طرح‌های اسکان عشایر بایستی گروه‌های هدف را در تمام مراحل اسکان، از جمله برنامه‌ریزی، اجرا و نظارت مشارکت داد تا ضمن اینکه در اجرای طرح نهایت همکاری را

7. تقسیط و نحوه بازپرداخت وامها متناسب با توان مالی مقاضیان؛
8. برنامه‌ریزی جهت دسترسی مناسب گروههای هدف به خدمات زیربنایی و روبنایی.
- ب) راهکارهای مربوط به سایت تلخاب
1. آسفالت معابر اصلی و فرعی سایت بنا به مطالبه ساکنان سایت در این خصوص؛
2. احداث سالن ورزشی جهت استفاده جوانان در محلی که به راحتی در دسترس جوانان روستا باشد؛
3. احداث مسجد در سایت؛
4. استقرار واحدهای تجاری مورد نیاز در سایت؛
5. تعویض منبع تأمین آب شرب سایت با توجه به احتمال تدوام خشکسالی و عدم جاری شدن آب در جشمءه تأمین کننده آب سایت؛
6. برنامه‌ریزی جهت دسترسی مناسب ساکنان سایت به خدمات بهداشتی - درمانی؛
7. برنامه‌ریزی جهت ایجاد فرصت‌های شغلی جدید در سایت اسکان.

فهرست منابع

- توکلی، جعفر؛ ضیاتوان، محمدحسن. (۱۳۸۸)، پیامدهای فضایی اسکان عشایر در استان چهارمحال و بختیاری، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۲، شماره ۱، صص ۶۲-۳۲.
- حیاتی، داریوش. (۱۳۸۵)، تحلیلی بر پیامدها و راهکارهای گزیده شده اسکان عشایر در ایران با نگرشی بر تجربه دشت بکان فارس، مجله مطالعات اجتماعی ایران، دوره اول، شماره ۱، صص ۹۹-۶۷.
- ریاحی، وحید؛ احمدی، راشد؛ عزمی، آثیر. (۱۳۹۲)، بررسی نقش طرح‌های اسکان در توسعه اقتصادی و اجتماعی عشایر، مطالعه موردي: کانون‌های اسکان استان کهگیلویه و بویراحمد، نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، سال سیزدهم، شماره ۲۸، تهران. صص ۱۱۲-۹۵.
- سایت معاونت برنامه‌ریزی استانداری ایلام.

عشایر تلخاب در حالت کلی توانسته است رضایت عشایر را تأمین کند و عشایر با دید مثبت به آن نگاه می‌کنند. اما از پاره‌ای جهات ابراز داشته‌اند که اقدامات لازم در سایت اسکان به شکل مناسب انجام نگرفته است. با توجه به موارد فوق الذکر بایستی به این نکته اشاره نمود که در طرح‌های اسکان عشایر، با توجه به ظرافت موضوع، لازم است که ابتدا طرح را در تمام زوایا مورد بررسی قرار داده، یک نقشه راه برای اجرای طرح ترسیم و برآسانس آن، طرح را اجرایی نمود تا اجرای طرح‌ها در زمینه‌های مختلف بتوانند رضایت جامعه هدف را تأمین نمایند و طرح براساس الگوی توسعه همه جانبیه و پایدار اجرایی گردد.

ارائه راهکارها

با استناد به اطلاعات ارائه شده و با توجه نتایج مطالعات صورت گرفته، راهکارهایی به دو صورت کلی جهت اجرا در طرح‌های مشابه و خاص در رابطه با رفع کاستی‌های سایت اسکان مورد مطالعه ارائه می‌شود.

الف) راهکارهای کلی

1. آماده‌سازی سایت از جمله معابر، کانال‌ها و سیستم دفع فاضلاب و مهیا نمودن خدماتی از جمله برق و آب قبل از اسکان؛
2. توجه به مشارکت گروههای هدف در فرایند انجام کار؛
3. رعایت تناسب زمین‌های واگذاری به گروههای هدف با نیازها و شغل آن‌ها؛
4. توجه به معیشت گروههای هدف در طرح‌های اسکان؛
5. افزایش اعتبارات بانکی ساخت مسکن مناسب با هزینه ساخت یک واحد مسکونی؛
6. تسهیل در فرایند پرداخت اعتبارات از جمله پرونده‌سازی، معرفی ضامن و غیره؛

- شاطری، مفید و حجی پور، محمد. (۱۳۹۰)، اثرات اقتصادی-اجتماعی طرح های اسکان بر جوامع عشایری (مطالعه موردی شهرک نازدشت سربیشه در استان خراسان جنوبی)، فصلنامه علمی پژوهشی جغرافیای انسانی، سال سوم، شماره دوم، صص ۱۷-۲۹.

- شاطریان، محسن؛ گنجی پور، محمود؛ اشنویی، امیر. (۱۳۹۰)، تبیین پیامدهای فضایی احداث شهرک های عشایری برای روستاهای بیرونی: مطالعه موردی: روستاهای بخش مرکزی شهرستان کوهرنگ، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۴، شماره ۳، ۱۳۳-۱۵۰.

- صیدائی، سیداسکندر؛ دهقانی، امین. (۱۳۹۰)، برنامه ریزی زیست بوم های عشایری، انتشارات جهاد دانشگاهی واحد اصفهان. اصفهان.

- مدیریت امور عشایری استان ایلام، واحد مطالعات.

- مهدوی، مسعود؛ رضایی، پژمان؛ قدیری معصوم، مجتبی. (۱۳۸۶)، روستاهای برآمده از اسکان عشایر و چالش های آن، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۰، شماره ۱، ۴۱-۶۱.

- مهدوی، مسعود؛ رضایی، پژمان؛ خانی، فضیله. (۱۳۸۸)، سنجش نگرش عشایر اسکان یافته نسبت به اسکان در استان چهارمحال و بختیاری، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۲، شماره ۳، ۴۱-۶۲.

- Pugliese, Patrizia (2001): Organic farming and sustainable rural development: a multifaceted and promising convergence. *SociologiaRuralis*, Vol.41, No.1.

- Greenwood, Jeremy&Guner, Nezih (2008): Social Change, Discussion Paper NO.3485, Forschungsinstitut zur Zukunft der Arbeit Institute for the Study of Labor.

- www.ashayer-ilam.ir.

- www.roosta.org.